

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013 - ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟ ΔΙΑΛΟΓΟ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΑΡΑΓΓΙΤΑΚΗ ΓΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Μετά τις εθνικές εκλογές του Σεπτεμβρίου του 2012 μια νέα ηγεσία ανέλαβε την πολιτική διοίκηση του ΥΠΑΙΘΠΑ. Οι αποφάσεις που εκδόθηκαν από τότε και η όλη λειτουργία του τομέα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που μας ενδιαφέρει, μπορούμε να πούμε ότι επιδέχονται πολύπλευρη κριτική. Γενικά επειδή ούτε η περίοδος 2009-2012 ήταν συγκριτικά καλύτερη έχουν συσσωρευθεί μέχρι σήμερα δεκάδες θέματα που χρειάζονται αντιμετώπιση. Υπάρχει το ανθρώπινο δυναμικό με την απαιτούμενη επάρκεια και τις ικανότητες για να ασχοληθεί; Πιστεύω ότι, όπως έχει δείξει το παρελθόν, υπάρχει σημαντικός αριθμός στελεχών και εκπαιδευτικών τάξης που θα μπορούσαν, αν βάλουν στην άκρη τα προσωπικά και τα κομματικά, να δουλέψουν συλλογικά και να προκύψει ένα θετικό αποτέλεσμα για την παιδεία στη χώρα μας στο σπουδαίο τομέα της εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Ο τομέας αυτός γίνεται ολοένα και πιο επίκαιρος και χρήζει επιτακτικά ενίσχυσης λαμβανομένων υπόψη των παγκοσμίων εξελίξεων αλλά και της εθνικής αναγκαιότητας για βιώσιμη ανάπτυξη. Η οξύτητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων, η υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής αλλά και οι απειλές για την ίδια τη ζωή καθιστούν επιτακτική όσο ποτέ την ανάγκη μακροχρόνιου πολιτικού σχεδιασμού πυλώνας του οποίου πρέπει να είναι η παιδεία ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των πολιτών και ο συντονισμός σε επίπεδο κοινωνίας.

Επειδή ο καθένας πρέπει να εποικοδομεί αξιοποιώντας τα θετικά του παρελθόντος και μια που στο 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Πανελληνίας Ένωσης Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕΕΚΤΕ) το χειμώνα έγινε μια αποτίμηση της εικοσαετίας, καταθέτω κι εγώ τις απόψεις μου οι οποίες απευθύνονται σε όσους και από οποιοδήποτε επίπεδο ενδιαφέρονται για το θεσμό ή εμπλέκονται με αυτόν. Πρόθεσή μου είναι να συμβάλλω στο σχετικό διάλογο, ώστε να δοθούν αποτελεσματικές λύσεις με προοπτική και να γίνουν ουσιαστικές βελτιώσεις στο σχεδιασμό, στην οργάνωση, στη διοίκηση και στην εφαρμογή του θεσμού της εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Ίσως θα ήταν χρήσιμο από την αρχή να θυμίσω ότι εμπλέκομαι εδώ και τριάντα χρόνια με το θεσμό τόσο ως εκπαιδευτικός τάξης όσο και από μια σειρά άλλων θέσεων στις Διευθύνσεις Σπουδών και ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας, στον εθνικό συντονισμό των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΤΕ), στο συντονισμό της Αττικής, στο ΚΤΕ Αργυρούπολης, στο κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο της ΠΕΕΚΤΕ και στη Διοικούσα Επιτροπή της Αττικής, στις συνεργασίες με κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς, στις διεθνείς συνεργασίες, κ.α. Επίσης επισημαίνω ότι δεν επιδιώκω σε καμία περίπτωση την ικανοποίηση κάποιου προσωπικού συμφέροντος,

αφού βρίσκομαι στο τέλος της εκπαιδευτικής μου σταδιοδρομίας υπηρετώντας την τελευταία τετραετή θητεία μου ως Υπεύθυνος του ΚΤΕ Αργυρούπολης.

Οι απόψεις μου και οι προτάσεις μου δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να εκληφθούν ως έκφραση αντιπαλότητας απέναντι σε άλλα πρόσωπα του χώρου μας που δεν συμφωνούν μαζί μου. Πρέπει όλοι μαζί ανοιχτά και δημόσια να τα συζητήσουμε όλα μήπως και μπορέσουμε να διαμορφώσουμε συλλογικά καλύτερες προϋποθέσεις για το μέλλον της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία.

Α. ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ:

Όπως γνωρίζετε η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Ε.Π.Α.) αποτελεί προτεραιότητα για τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα. Ο πλανήτης, οι χώρες, οι τοπικές κοινωνίες αντιμετωπίζουν σωρεία περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως η εξάντληση των φυσικών πόρων, η ρύπανση και η μόλυνση των υδάτων, του αέρα και της στεριάς, η διαχείριση των απορριμμάτων, των λυμάτων και των αποβλήτων, το ενεργειακό ζήτημα, οι δασικές πυρκαγιές, η κλιματική αλλαγή κ.α. Τα προβλήματα αυτά σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων αλλά και με το μέλλον των ανθρωπίνων κοινωνιών. Είναι απαραίτητη λοιπόν η εκπαίδευση των μαθητών γύρω από τέτοια ζητήματα ώστε να αποκτήσουν το γνωστικό υπόβαθρο αλλά και τον αξιακό προσανατολισμό που απαιτούνται προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά σε θέματα καθημερινών συμπεριφορών και διαχείρισης του περιβάλλοντος. Σήμερα επειδή τα ζητήματα αυτά αφορούν όλο τον κόσμο, οι ομάδες στόχοι της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) έχουν διευρυνθεί συμπεριλαμβάνοντας πέραν των νέων και τους ενήλικες στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης. Προσπαθούμε ως εκπαιδευτικοί να συμβάλουμε στη διαμόρφωση γνωστικών και αξιακών προϋποθέσεων και κριτικής σκέψης ώστε η επιδίωξη για όρους βιώσιμης ανάπτυξης να μην περιορίζεται μόνο στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, αλλά να επεκτείνεται και στην παγίωση κοινωνικών αξιών όπως η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη, ο πολιτισμός, η δημοκρατία. Αυτή είναι η σύγχρονη κατεύθυνση της Ε.Π.Α. Η προσπάθεια αυτή των εκπαιδευτικών γίνεται στα Σχολεία με την υποστήριξη των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, των Υπευθύνων Π.Ε. των Διευθύνσεων και τη συνεργασία των τοπικών κοινωνιών, των Επιστημονικών Ιδρυμάτων και άλλων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η προσπάθεια αυτή χρήζει θεσμικής και οικονομικής στήριξης.

Στη χώρα μας από την δεκαετία του 1980 είχε καταστεί σαφής η αναγκαιότητα της εισαγωγής της Π.Ε. στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Τα σεμινάρια εκπαιδευτικών που πραγματοποίησε η Γραμματεία Χωροταξίας και Περιβάλλοντος σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, οι μεμονωμένες πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών στα Σχολεία τους αλλά και το κοινό πρόγραμμα για τα δάση του 1987 των Υπουργείων Παιδείας και Γεωργίας δημιούργησαν ωρίμανση των συνθηκών για

Θεσμοθέτηση της Π.Ε. (το πρόγραμμα για τα δάση προέβλεπε είκοσι Υπευθύνους Νομών για τον συντονισμό των προγραμμάτων των Σχολείων).

Έτσι το 1990 οδηγηθήκαμε στη θεσμοθέτηση της Π.Ε. στα Σχολεία και των Υπευθύνων Π.Ε. ανά Διεύθυνση. Τα Σχολικά προγράμματα εχρηματοδοτούντο από συγκεκριμένους κωδικούς του τακτικού προϋπολογισμού. Το 1992 ιδρύθηκε η Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕΕΚΤΕ), που μέχρι σήμερα έχει αναπτύξει πλούσια δράση (λειτουργία παραρτημάτων σε όλη τη χώρα, ανελλιπής έκδοση περιοδικού, επιμορφωτικά προγράμματα, Θερινά σχολεία, εκδρομές, βελτίωση της εσωτερικής δημοκρατικής λειτουργίας, κοινωνικές εκδηλώσεις, συνέδρια, κ.ά.). Η ΠΕΕΚΤΕ που ξεκίνησε από μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών έφτασε το 2004 να αριθμεί 3000 ενεργά μέλη. Το 1993 ιδρύθηκε το πρώτο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΤΕ) της χώρας στη μαθητική εστία του Ε.Ι.Ν. στην Κλειτορία Αχαΐας. Ήταν πρωτοβουλία των κκ Σ. Γκλαβά, Ι. Αλεξοπούλου και Δ. Μεσσάρη που έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από τον εκπαιδευτικό κόσμο. Βέβαια εκείνο το ΚΤΕ που ήταν η αρχή για το νέο θεσμό δεν είχε καμία σχέση με τα σημερινά ΚΤΕ. Δεν υπήρχαν εξοπλισμοί και εργαστήρια, η στελέχωση ήταν προβληματική λόγω του δυσπρόσιτου χαρακτήρα της περιοχής, δούλευαν μόνο δυο εκπαιδευτικοί και το επισκέπτονταν οκτώ μαθητικές ομάδες το χρόνο μετά το Φεβρουάριο και ύστερα από κλήρωση στο Υπουργείο Παιδείας παρουσία εκπροσώπων της ΟΛΜΕ.

Το σχολικό έτος 1994-1995 εκδόθηκε από τη Διεύθυνση Σπουδών απόφαση για τη θεματολογία και τον τρόπο λειτουργίας των σχολικών προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που διέλυσε τη σύγχυση σε σχέση με πολιτιστικές δράσεις και άλλα θέματα που εθεωρούντο Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (όπως εθνικοί χοροί, Καραγκιόζης, επισκέψεις στην Οικονομική Εφορία, πραγματείες για τα πόμολα, κέντημα κ.λ.π). Η απόφαση αυτή ξεκαθάριζε και τις δυνατότητες ενασχόλησης εκπαιδευτικών με μείωση ωραρίου ή υπερωριακή αποζημίωση. Την επόμενη χρονιά τα σχολικά προγράμματα καθαρής Π.Ε. υπερδιπλασιάστηκαν διατηρώντας το ρυθμό και τα επόμενα χρόνια.

Η πορεία της Π.Ε. στη δεκαετία του 1990 ήταν εντυπωσιακή. Θεωρώ ότι οι κινητήριες μοχλοί αυτής της προόδου ήταν το πραγματικό ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού κόσμου και των μαθητών, η συστηματική δουλειά της ομάδας των εκπαιδευτικών που δούλεψαν στις Διευθύνσεις Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας (θεωρώ τιμή μου τη συμμετοχή μου από το 1994 μέχρι το 2004), οι χρηματοδοτήσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό, η ένταξη των ΚΤΕ αλλά και προγραμμάτων επιμόρφωσης και παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης το 1997, όπως και η ενεργός παρουσία της ΠΕΕΚΤΕ που χαρακτηριζόταν από διαρκή δημοκρατικό διάλογο με το Υπουργείο Παιδείας, αλλά και από αυτόνομες δράσεις. Το 1995 ιδρύθηκαν με προσεκτική εφαρμογή κριτηρίων επιλογής (πληθυσμιακή αντιστοιχία, γεωγραφική εξακτίωση, αξιοποίηση υποδομών και δυνατοτήτων στήριξης από τις τοπικές κοινωνίες, δυνατότητα στελέχωσης, ύπαρξη κοντινών οικολογικών πεδίων εφαρμογής, επιστημονική υποστήριξη κ.ά.)

επτά νέα ΚΤΠΕ στην Αργυρούπολη, στο Ελευθέριο Κορδελιό, στην Κόνιτσα, στο Σουφλί, στο Μουζάκι, στην Καστοριά και στην Ακράτα. Η Αργυρούπολη λειτούργησε το 1995 και τα υπόλοιπα το 1996. Η υποδοχή από τον εκπαιδευτικό κόσμο, τους μαθητές και τις τοπικές κοινωνίες ήταν ενθουσιώδης και τα αιτήματα στο Υπουργείο Παιδείας για διεύρυνση του θεσμού ήταν αλληπάλληλα. Έτσι ακολούθησαν τα ΚΤΠΕ Θέρμου, Δραπετσώνας, Καλαμάτας, Ζακύνθου, Μακρινίτσας, Στυλίδας- Υπάτης, Αρναίας, Σπετσών, Νάουσας, Πορροίων.

Ακολούθησε με παρέμβαση της ΠΕΕΚΤΠΕ η ίδρυση πολλών ΚΤΠΕ στο νησιωτικό χώρο (Βάμος, Αρχάνες, Ομηρούπολη, Ευεργέτουλας, Κόρθι, Πεταλούδες) όπως και των ΚΤΠΕ Άμφισσας, Μελίτης Φλώρινας, Έδεσσας, Λαυρίου, Αράχθου. Ο αριθμός των Υπευθύνων Π.Ε. σε Διευθύνσεις με μεγάλο αριθμό Σχολείων και με γεωγραφικές ιδιαιτερότητες διπλασιάστηκε (Αττική, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα). Το 2002 λειτούργησε στο Υπουργείο η Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ στην οποία εντάχθηκε και η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Επίσης εντάχθηκε στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης η χρηματοδότηση των Σχολικών προγραμμάτων Π.Ε. για την τετραετία 2002 - 2006 γεγονός που συνέβαλε σημαντικά στην ποιοτική αναβάθμιση των Προγραμμάτων καθώς προβλεπόταν σχέδιο ανάπτυξης και υποστήριξης με τη συνεργασία του Πανεπιστημίου Αιγαίου, των Υπευθύνων Π.Ε. και των ΚΤΠΕ. Στο μεταξύ τα ΚΤΠΕ απέκτησαν νομική υπόσταση με τον Νόμο 2896/2002 και όρους αυτόνομης βιωσιμότητας με τη θεσμοθέτηση της Διαχειριστικής Επιτροπής την ίδια χρονιά με ΚΥΑ των Υπουργείων Παιδείας και Οικονομίας. Τα ΚΤΠΕ το 2003 είχαν φτάσει τα 31 και συντονίζονταν από το Συντονιστικό Κέντρο που στεγαζόταν στο ΚΤΠΕ Αργυρούπολης. Η στελέχωση κλιμακώθηκε σε πέντε έως εννέα άτομα και η διεπιστημονική σύνθεση της ομάδας ενισχύθηκε με την παρουσία ενός βιολόγου και ενός φιλόλογου. Η επιλογή των στελεχών γινόταν από Υπηρεσιακά Συμβούλια επί τη βάση αναλυτικής απόφασης μοριοδότησης κριτηρίων με ευρύ φάσμα διάκρισης.

Στα επόμενα χρόνια τα ΚΤΠΕ υπερδιπλασιάστηκαν (Τροιζήνας Μεθάνων, Καρπενησίου, Νέας Κίου, Ηραίας, Καστρίου, Μολάων, Σικυωνίων, Βαθέως Σάμου, Αγίας Κισσάβου, Περτουλίου Τρικάλων, Αν. Ολύμπου, Βερτίσκου, Κιλκίς, Γιαννιτών, Κρεστένων, Μεσολογγίου, Θιναλίων Κέρκυρας, Λευκάδας, Ιθάκης, Νεάπολης Κρήτης, Ιεράπετρας, Θ. Ζιάκα Γρεβενών, Βελβεντού, Γρεβενών, Σιάτιστας, Φίλιππων Καβάλας, Βιστωνίδας, Μαρώνειας Ροδόπης, Πραμάντων Ιωαννίνων, Φιλιππιάδας, Φιλιατών). Το Συντονιστικό ΚΤΠΕ, που στο μεταξύ είχε φροντίσει για την επιμόρφωση των νέων στελεχών, για τη θεσμοθέτηση και κανονική λειτουργία των θεματικών δικτύων, για προτάσεις επιμόρφωσης α', β' και γ' επιπέδου και αρκετά άλλα θέματα μεταφέρθηκε στο Υπουργείο Παιδείας. Από τότε έγινε μια και μοναδική συνεδρίαση και δεν ξαναλειτούργησε ποτέ! Ο αριθμός των ΚΤΠΕ αυξήθηκε αλματωδώς με ουσιαστική κατάργηση των κριτηρίων επιλογής τόπων ίδρυσης που είχαν τεθεί το 1994 από τη Διεύθυνση Σπουδών. Επίσης άλλαξαν οι αποφάσεις για τη μοριοδότηση και για τη λειτουργία των θεματικών δικτύων. Οι εγκύκλιοι για τη θεματολογία της Π.Ε. συμπληρώθηκαν και έγιναν πιο αναλυτικές συνδεδεμένες και με τα θεματικά έτη της UNESCO. Από το 1995 μέχρι το 2009

πραγματοποιήθηκαν δεκαπέντε ετήσια τετραήμερα πανελλήνια συνέδρια των ΚΤΠΕ όλης της χώρας, από το 1999 μέχρι σήμερα έξι πανελλήνια συνέδρια της ΠΕΕΚΤΠΕ και από το 2002 μέχρι το 2006 δύο πανελλήνια συνέδρια για τα σχολικά προγράμματα (ΣΠΠΕ).

Β. ΣΗΜΕΡΑ:

Η ανοδική πορεία της Π.Ε. σε επίπεδο προγραμμάτων και συνεργασιών Σχολείων με Υπευθύνους, με ΚΤΠΕ και με άλλους φορείς, παρά τα εμπόδια και την οικονομική κρίση, συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας. Δυστυχώς δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο ούτε για τη στήριξη της Π.Ε. από Ευρωπαϊκές και Ελληνικές χρηματοδοτικές πηγές ούτε για τη θεσμική στήριξη. Προστίθενται και οι αναγκαστικοί περιορισμοί στην αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού.

Άλλα προβλήματα που παρουσιάστηκαν τα τελευταία οκτώ χρόνια είναι η ανισομερής κατανομή των ΚΤΠΕ ανά την επικράτεια (η σκέψη και μόνο ότι έγιναν δυο στην Κέρκυρα, δυο στα Τρίκαλα, δυο στο Λασιθί, τρία στο Ηράκλειο, δυο στην Πέλλα, δυο στην Λακωνία, πέντε στη Δυτική Μακεδονία και **μόνο τέσσερα στην Περιφέρεια της Αττικής όπου βρίσκεται το μισό μαθητικό και εκπαιδευτικό δυναμικό της χώρας δείχνει το μέγεθος της ανισότητας**), το σταμάτημα της οικονομικής υποστήριξης των Σχολικών Προγραμμάτων, ο μεγάλος περιορισμός του αριθμού των Υπευθύνων Π.Ε., η ανάπτυξη υπερβολικής γραφειοκρατίας παρά τις διακηρύξεις των διαφόρων Υπουργών για το αντίθετο κ.ά. Για παράδειγμα οι διαδικασίες έγκρισης δράσεων των ΚΤΠΕ και των εντολών πληρωμών από χρήματα του ΕΣΠΑ απαιτούν σήμερα υπερδιπλάσιο χρόνο από ότι πριν από τέσσερα χρόνια, ενώ για να μετακινηθεί μια μαθητική ομάδα από Σχολείο του Κερασινίου στο ΚΤΠΕ Δραπετσώνας απαιτούνται εγκρίσεις της Διεύθυνσης, της Περιφερειακής Διεύθυνσης, της Διοικητικής Περιφέρειας και του Υπουργείου Παιδείας!

Πάντως η επιτεινόμενη οικολογική κρίση (εξάντληση φυσικών πόρων, προβλήματα ρύπανσης του περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή κλπ.) καθιστά ολοένα και πιο αναγκαία την παρουσία της Π.Ε. στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Εξακολουθούμε να ελπίζουμε ότι συμβάλλοντας στη δημιουργία του κατάλληλου γνωστικού υποβάθρου, στη διαμόρφωση του απαιτούμενου νέου αξιακού προσανατολισμού και στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης θα έχουμε θετικότερες στάσεις και συμμετοχικές συμπεριφορές από τα παιδιά, τους νέους και τους πολίτες στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και στη διαχείριση του περιβάλλοντος με όρους βιωσιμότητας της ανάπτυξης. Ήδη έχουμε σημαντική ανάπτυξη του θεσμού στα Σχολεία και πολύ αξιόλογες υποστηρικτικές δομές.

Στην Α/θμια εκπαίδευση υπάρχουν και γνωστικά αντικείμενα στο αναλυτικό πρόγραμμα και πολύμηνα προγράμματα που γίνονται εντός ωρολογίου προγράμματος και χώρος στην ευέλικτη ζώνη. Οι εννέα προβλεπόμενες εκπαιδευτικές επισκέψεις δίνουν ευκαιρίες για άνοιγμα του Σχολείου στην κοινωνία, για δραστηριότητες πεδίου κλπ.

Στη Β/θμια εκπαίδευση τα πολύμηνα προγράμματα πραγματοποιούνται σε εθελοντική βάση εκτός ωρολογίου προγράμματος και έτσι εκ των πραγμάτων

ανακύπτουν δυσκολίες. Τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος άπτονται της περιβαλλοντικής θεματολογίας σε μικρότερο βαθμό από ότι συμβαίνει στο Δημοτικό ενώ ο χρόνος των τριμηνιαίων ερευνητικών εργασιών στο Λύκειο (δοκίμια) διατίθεται και για πολλά άλλα θέματα. Επιπρόσθετα στην πράξη έχει περιοριστεί σημαντικά η δυνατότητα συμπλήρωσης ωραρίου (2 ώρες) από τον εθελοντή εκπαιδευτικό που επιθυμεί να ασχοληθεί με πρόγραμμα Π.Ε. και αυτό λειτουργεί ανασταλτικά. Σε ότι αφορά τους υποστηρικτικούς θεσμούς και δομές (Υπεύθυνοι Π.Ε. και Κέντρα Π.Ε.) έχει σημειωθεί διαχρονικά σημαντική πρόοδος και τα Σχολεία αξιοποιούν την παρουσία τους αλλά υπάρχουν και αρκετά προβλήματα που μπορούν να λυθούν.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του θεσμού έπαιξε όπως είπαμε η διάθεση κοινοτικών κονδυλίων μετά το 1996. Από το 2006 όμως και μετά τα Σχολεία δεν έχουν ενισχυθεί οικονομικά με κοινοτικά κονδύλια. Επίσης σημαντικό ρόλο έχει παίξει η επιμόρφωση περίπου 15.000 εκπαιδευτικών σε σεμινάρια 25 έως 60 ωρών που έχουν πραγματοποιηθεί κυρίως από ΚΤΠΕ και ΑΕΙ σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι Περιβαλλοντικές επιστήμες και η Περιβαλλοντική Αγωγή είναι αντικείμενα των περισσότερων Πανεπιστημίων της χώρας είτε στα προπτυχιακά είτε στα μεταπτυχιακά προγράμματα. Έτσι υπάρχει αφενός μεγάλος αριθμός ειδικών επιστημόνων και αφετέρου σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών με βασικές ή μεταπτυχιακές σπουδές στην Π.Ε. και στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Όπως προανέφερα παρά τα θετικά υπάρχουν αρκετά προβλήματα που περιμένουν τη λύση τους. Λύση που στις μέρες μας θα πρέπει να υπόκειται και στους σκληρούς περιορισμούς της οικονομικής κρίσης. Όμως παρά τους περιορισμούς υπάρχουν λύσεις. Η οικονομική κρίση μας υποχρεώνει πιθανά να περιορίσουμε τα εδέσματα που βάζουμε στο τραπέζι μας θα ήταν παράλογο όμως να αφήσουμε το τραπέζι ανάποδα και να απέχουμε από κάθε είδους τροφή.

Έτσι λοιπόν ζητήματα που, κατά τη γνώμη μου, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σήμερα και οι σχετικές προσωπικές μου προτάσεις είναι τα εξής :

- Λειτουργία στη νέα δομή του ΥΠΑΙΘΠΑ τμήματος Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία, ή στη Διεύθυνση Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, ή στη Διεύθυνση Οργάνωσης Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.
- Λειτουργία μη αμειβόμενης συμβουλευτικής ομάδας εργασίας για παραγωγή προτάσεων σχετικά με το σχεδιασμό, την οργάνωση, τη διοίκηση και την εφαρμογή της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία με αντιπροσωπευτική συμμετοχή έμπειρων εκπαιδευτικών από Σχολεία, ΚΤΠΕ, Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και την ΠΕΕΚΤΕ που θα συνεδριάζει ανά δεκαπενθήμερο.
- Οργάνωση της Π.Ε. στα όρια της Περιφέρειας Εκπαίδευσης με συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων συντελεστών και με κάλυψη του κενού Υπευθύνου Π.Ε. σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση. (Στο Υπουργείο υπάρχει τμήμα Π.Ε.,

σε κάθε Διεύθυνση Α/θμιας ή Β/θμιας υπάρχει Υπεύθυνος και στην Περιφερειακή Διεύθυνση δεν υπάρχει κανείς!)

- Αναθέωση των Υπουργικών Αποφάσεων κριτηρίων επιλογής Υπευθύνων Π.Ε. και Σχολικών Δραστηριοτήτων καθώς και του έργου των και της πιστοποίησης του, όπως και της Υ.Α. για τις ΣΕΚΤΕ της οποίας το ΦΕΚ αγνοείται.
- Αποσαφήνιση της σχέσης της Π.Ε. με την Ε.Π.Α. (η Εκπαίδευση για την Αειφορία είναι κάτι πολύ ευρύτερο από την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και μπορεί να υλοποιηθεί μέσω όλων σχεδόν των γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος. Π.χ. δεν μπορεί να περιμένει κανείς να προωθηθούν οι αξίες της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης μόνο από την Π. Ε. αφού αυτό μπορεί να γίνει στα πλαίσια μιας σειράς μαθημάτων, όπως τα Θρησκευτικά, τα Νέα Ελληνικά, το Δίκαιο, η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή κλπ.). Το γεγονός άλλωστε της πραγματοποίησης από την ΠΕΕΚΤΕ τεσσάρων Πανελληνίων Συνεδρίων με παρεμφερές θέμα δείχνει τη σοβαρότητα του προβλήματος.
- Αξιοποίηση των κονδυλίων του ΕΣΠΑ 2014-2020 με εκπόνηση ενός προγράμματος Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία που θα συμπεριλαμβάνει σε λειτουργικό σχέδιο τα Σχολεία, τα ΚΤΕ, τους Υπευθύνους Π.Ε., τα ΑΕΙ και τις τοπικές κοινωνίες (εκπαίδευση, επιμόρφωση, δίκτυα, εκπαιδευτικό υλικό, τοπικές και διεθνείς συνεργασίες, έρευνα).
- Αναβάθμιση του θεσμού των Υπευθύνων Π.Ε. με σταδιακό μετασχηματισμό τους σε Σχολικούς Συμβούλους Περιβαλλοντικής Αγωγής.
- Αξιοποίηση των χρηματοδοτήσεων των ΚΤΕ επ' ωφελεία των Σχολείων, των μαθητών και των εκπαιδευτικών στους οποίους προσφέρουν υπηρεσίες και όχι για συνεχή ταξίδια των Υπευθύνων και των εκπαιδευτικών των ΚΤΕ όπως καταχρηστικά και κατ' επανάληψη γίνεται μέχρι σήμερα σε πολλά ΚΤΕ με την ανοχή ή και την συμμετοχή της Διεύθυνσης ΣΕΠΕΔ. Πιστεύω ότι πρέπει να τεθεί πλαφόν στις ημέρες ταξιδιών των εκπαιδευτικών ΚΤΕ και των Υπευθύνων Π.Ε. ώστε να μην ξεπερνούν τις 20 μέρες ετήσια. Αυτή τη στιγμή υπάρχει ομάδα των ίδιων προσώπων που ταξιδεύουν διαρκώς με την ευκαιρία σεμιναρίων, θεματικών δικτύων, δράσεων ΔΒΜ κλπ. Όλοι αυτοί αφενός μεν ξοδεύουν μεγάλο μέρος του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΣΠΑ για τα ταξίδια τους και αφετέρου απουσιάζουν πολύ συχνά από την κύρια εργασία τους. Παράλληλα προκαλούν με τη συμπεριφορά τους τη χειμαζόμενη από την οικονομική κρίση ελληνική κοινωνία και εκπαιδευτική κοινότητα.
- Παγίωση της αντίληψης ότι τα ΚΤΕ είναι (όπως προβλέπει και ο νόμος άλλωστε) δομές του ΥΠΑΙΘΠΑ που προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητικές ομάδες, επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς, υποστηρικτικό εκπαιδευτικό και ενημερωτικό υλικό, δικτυώσεις και συνεργασίες σε διάφορα επίπεδα (όπως προβλέπουν και όλες οι σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις από το 1993 μέχρι σήμερα). Δυστυχώς η χρηματοδότηση από κοινοτικά κονδύλια δημιούργησε την εντύπωση ότι τα ΚΤΕ είναι Ευρωπαϊκά

Προγράμματα με αποτέλεσμα το Υπουργείο να έχει προσχωρήσει σε μεταμφιέσεις προκειμένου να εξασφαλίσει χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ. Έτσι ενώ δεν έχουν ικανοποιήσει ακόμη τις ανάγκες των σχολείων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης βαφτίστηκαν ΚΔΒΜΠΑ (κουδουβουμπα - τι κακόηχο αλήθεια!) με προτεραιότητα τάχα τη Δια Βίου Μάθηση, ενώ το κομμάτι αυτό ήταν και πρέπει να είναι συμπληρωματική δράση.

- Πλήρης ένταξη των ΚΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα και η ομογενοποίησή τους με τα Σχολεία σε διοικητικό και οικονομικό επίπεδο. Διασφάλιση της μελλοντικής λειτουργίας τους και χωρίς το ΕΣΠΑ με ένταξη των Διαχειριστικών Επιτροπών στο καθεστώς στήριξης των Σχολικών Επιτροπών.
- Στελέχωση και χρηματοδότηση των ΚΤΠΕ με βάση το παραχθέν και το παραγόμενο έργο σύμφωνα με τα στοιχεία των τελευταίων τριών ή πέντε ετών που σίγουρα διαθέτουν στα αρχεία τους τόσο το ΥΠΑΙΘΠΑ όσο και το ΙΔ.ΝΕ.Δ.Β.Μ. Παρά το ότι το αίτημα αυτό έχει υποβληθεί κατ' επανάληψη και παρά το ότι βρίσκεται στη σφαίρα του αυτονόητου - ας σκεφτούμε την ύπαρξη 2/Θεσιων, 4/Θεσιων, 6/Θεσιων, 8/Θεσιων, 10/Θεσιων, 12/Θεσιων Δημοτικών Σχολείων - το ΥΠΑΙΘΠΑ αρνείται πεισματικά να ανταποκριθεί (λέγεται ότι κάποιοι που εμπλέκονται στο θεσμό προσπαθούν να αποφύγουν τις αξιολογήσεις). Είναι λογικό το ΚΤΠΕ που απευθύνεται σε 6000 παιδιά και 500 εκπαιδευτικούς να έχει την ίδια στελέχωση και χρηματοδότηση με το ΚΤΠΕ που απευθύνεται σε 600 παιδιά και 50 εκπαιδευτικούς; Ή μήπως είναι λογικό το ΚΤΠΕ που διαθέτει μόνο μια αίθουσα εργασίας να χρηματοδοτείται και να στελεχώνεται όπως το ΚΤΠΕ που έχει 15 λειτουργικές αίθουσες; Η πρόταση αυτή δεν έχει σαν στόχο την αυθαίρετη μείωση της χρηματοδότησης και της στελέχωσης κάποιων ΚΤΠΕ αλλά την εφαρμογή στην πράξη των αρχών της χρηστής διοίκησης, της δικαιοσύνης και του ορθολογισμού στην κατανομή των πόρων και της εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας.
- Ενίσχυση της Αττικής με νέα ΚΤΠΕ στη Β' και Γ' Δ/νση Αθηνών, στην Αθήνα και στους Θρακομακεδόνες. Επίσης ένταξη στο δίκτυο των ΚΤΠΕ των κέντρων του ΕΛΚΕΘΕ και της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών.
- Υπογραφή των νέων προγραμματικών συμβάσεων συνεργασίας του ΥΠΑΙΘΠΑ με τους Δήμους και το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης για τη συνέχεια της λειτουργίας των Κέντρων (ήδη έχουν λήξει εδώ και ένα χρόνο οι δεκαπενταετείς συμβάσεις για τη λειτουργία των οκτώ πρώτων ΚΤΠΕ και λήγουν για άλλα δέκα φέτος).
- Εκλογίκευση των χρονοβόρων διαδικασιών έγκρισης επιμορφωτικών δράσεων και συναντήσεων εργασίας από την Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠΑΙΘΠΑ. Οι εγκρίσεις εκδίδονται πολλές μέρες ακόμη και μήνες μετά την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων! (Είναι η υπερσυγκέντρωση και ο φόρτος εργασίας; Είναι η απασχόληση πολλών με το ίδιο αντικείμενο; Πάντως είναι κακή διοίκηση και οργάνωση). Τι θα συμβεί αν π.χ. μάθουμε ένα μήνα μετά από ένα σεμινάριο ότι μια δαπάνη κάποιων εκατοντάδων ευρώ δεν εγκρίθηκε; Μήπως υπάρχει υπερσυγκέντρωση στην Κεντρική Υπηρεσία ενώ θα μπορούσαν δράσεις που

αφορούν σε Σχολεία, μαθητές και εκπαιδευτικούς της Περιφέρειας Εκπαίδευσης να εγκρίνονται από αυτήν και όχι από το Υπουργείο; Θυμίζω ότι σύμφωνα με το Νόμο τα ΚΤΕ υπάγονται στις οικείες Περιφερειακές Διευθύνσεις.

- Τροποποίηση της Υπουργικής Απόφασης που διέπει τη λειτουργία των Θεματικών δικτύων. Το καθεστώς που εθιμικά έχει καθιερωθεί, είναι βάση που ευνοεί τις διαρκείς μετακινήσεις αλλά και την λανθασμένη μοριοδότηση κατά τις διαδικασίες επιλογής στελεχών. Π.χ. εάν λειτουργούν συνολικά 30 δίκτυα και σε μια Διεύθυνση που αριθμεί 250 Σχολεία συμμετέχουν 40 Σχολεία σε 25 διαφορετικά δίκτυα σημαίνει ότι ο Υπεύθυνος Π.Ε. της Διεύθυνσης ή ο εκπαιδευτικός του γειτονικού ΚΤΕ μπορούν να πάρουν μέρος σε 25 συναντήσεις των δικτύων σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας; Οι προσκλήσεις που απευθύνουν τα ΚΤΕ στα ΚΤΕ όλης της χώρας για σεμινάρια και άλλες δράσεις χωρίς τα ΚΤΕ να υποστηρίζουν Σχολεία τι νόημα έχουν; Επίσης στα Θεματικά δίκτυα που δεν είναι νομικά πρόσωπα προβλέπεται παράνομα θέση ταμίας και λειτουργία ταμείου. Τέλος η ΥΑ αυτή προβλέπει συντονισμό Θεματικού δικτύου από Διευθυντή Σχολικής μονάδας και διερωτώμαι πως αυτό γίνεται συμβατό με το επίσημο καθηκοντολόγιο του Διευθυντή και ποιες ώρες θα μπορούσε να ασχοληθεί με κάτι τέτοιο;
- Ξεκαθάρισμα της δυνατότητας στελεχών Π.Ε. (Υπευθύνων Διευθύνσεων, Υπευθύνων και αναπληρωτών ΚΤΕ, εκπαιδευτικών ΚΤΕ, αποσπασμένων στο ΥΠΑΙΘΠΑ) να αναλαμβάνουν καθήκοντα συντονιστών, Υπευθύνων, συνεργατών κλπ. σε Εταιρείες και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
- Ενίσχυση της Π.Ε. στη Β/θμια και ιδιαίτερα στο Λύκειο οι μαθητές του οποίου θα είναι οι πολίτες των επομένων ετών. Η ανάπτυξη των ερευνητικών εργασιών έχει περιορίσει τη δυνατότητα λειτουργίας των πολύμηνων σχολικών προγραμμάτων ενώ τα περισσότερα ερευνητικά δοκίμια δεν έχουν Περιβαλλοντικό περιεχόμενο.
- Διαμόρφωση κινήτρων μοριοδότησης για ενασχόληση εκπαιδευτικών Σχολικών μονάδων με εθελοντικά προγράμματα Π.Ε.
- Συνδυασμός εκδρομικών δραστηριοτήτων των σχολικών μονάδων με επισκέψεις σε ΚΤΕ και σε χώρους με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον.
- Καθιέρωση φθινοπωρινής επιμορφωτικής ζώνης Π.Ε. σε ΚΤΕ για εκπαιδευτικούς που θα αναλάβουν Σχολικό πρόγραμμα Π.Ε. ή ερευνητική εργασία ώστε να υπάρξει άμεση αξιοποίηση της επιμόρφωσης από τους εκπαιδευτικούς.
- Ενθάρρυνση και διευκόλυνση τελικών παρουσιάσεων των εργασιών στα σχολεία και στις τοπικές κοινωνίες καθώς και ομαδικών παρουσιάσεων Θεματικών δικτύων ή κατά περιοχές.
- Πραγματοποίηση μαθητικών συναντήσεων στο πλαίσιο της λειτουργίας των Θεματικών δικτύων.
- Απλοποίηση των διαδικασιών έγκρισης πραγματοποίησης εκπαιδευτικών επισκέψεων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης όπου η τυπική γραφειοκρατία

(έχουμε φτάσει μέχρι τη Διοικητική Περιφέρεια) αποτρέπει του Διευθυντές και τους εκπαιδευτικούς από την ενεργοποίησή τους για την πραγματοποίηση των επισκέψεων.

Όπως βλέπετε τα προβλήματα που έχουν συσσωρευθεί και τα ζητήματα προς συζήτηση είναι πάρα πολλά και δεν μπορούμε να περιμένουμε άλλο. Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει μια καινούργια αρχή. Η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για το Εκπαιδευτικό μας σύστημα, ιδιαίτερα τώρα που η οικονομική κρίση επιτείνει την οικολογική κρίση. Οι γνώσεις, οι αξίες και η κριτική σκέψη μπορούν να γίνουν εργαλεία αντιμετώπισης.

Ιούνιος 2013,
Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος
Γιώργος Φαραγγιτάκης
Υπεύθυνος ΚΤΕ Αργυρούπολης
Πρόεδρος ΠΕΕΚΤΕ Αττικής
Τηλ. 6939630478, 2109959250
Mail: secretary@kpea.gr